

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Saara Kaikukangas
Rosanna Rekola

Mieheyden moninaisuus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kättilötyö

Kättilötyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

15.11.2019

Tekijä(t) Otsikko	Saara Kaikukangas Rosanna Rekola Mieheyden moninaisuus
Sivumäärä Aika	17 sivua + 5 liitettä 15.11.2019
Tutkinto	Kätilö (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Kätilötyö
Ohjaaja	Maija-Riitta Jouhki, lehtori
<p>Sosiaali- ja terveysalan resurssien vähetessä tulisi keskittyä entistä enemmän ongelmien ehkäisyyn ja niiden varhaiseen toteamiseen. Syrjäytyminen on yksi yhteiskuntamme merkittävistä ilmiöistä, jota ehkäisemällä ei pelkästään säästetä varoja, vaan voidaan myös vaikuttaa yksilön kokemaan elämänlaatuun ja hyvinvointiin. Yhteiskunnallinen ilmapiiri on muuttunut sallivammaksi, jonka myötä käsitys mieheydestä on muuttunut moninaisemmaksi. Jokaisella tulisi olla oikeus kokea mieheys omalla tavallaan. Seksuaalisuuden vapautumisesta huolimatta vähemmistöihin liittyy edelleen jonkin verran stigmaa. Yksilön hyvinvointia tavoitellessa hänet tulisi kohdata ennakkoluulottomasti juuri sellaisena kuin hän on.</p> <p>Tämä opinnäytetyö on osa Niko -97 hanketta. Hankkeen tavoitteena on edistää syrjäytymisuhan alla olevien nuorten miesten terveyttä, sekä vahvistaa heidän seksuaaliterveystietojaan ja sosiaalisia taitojaan. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa teemapäivä sisältöineen. Tavoitteenamme on edistää nuorten miesten seksuaaliterveyttä ja sosiaalisia suhteita, sekä edistää tuoreimman tutkitun tiedon jalkautumista käytäntöön. Järjestimme lokakuussa 2019 toiminnallisen teemapäivän, jonka työpajan työkaluna kokeilimme elävää kirjastoa. Työn toteuttamiseen valikoitui osallistava menetelmä, jolla käytännön ongelmien ratkaisun lisäksi pyrittiin saamaan aikaan muutosta. Elävä kirjasto muodostui viidestä eri sukupuolen ja seksuaalisuuden vapaaehtoisesta edustajasta, joita teemapäivän kävijöillä oli mahdollisuus lainata itselleen työpajan ajan. Tarkoituksena oli, että kävijä voisi kysyä ja keskustella lainaamansa teoksen kanssa vapaasti sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuudesta.</p> <p>Aihe herätti osallistujissa mielenkiintoa, vaikka teemapäivän kävijät eivät uskaltaneetkaan lainata elävän kirjaston teoksia. Kävijät tyytyivät pääsääntöisesti seuraamaan keskustelua taka-alalta. Saadun palautteen perusteella osa teemapäivän kävijöistä koki oppineensa työpajoista jotain uutta. Aihe otettiin hyvin vastaan eikä asiointia käytöstä ilmennyt missään vaiheessa. Yhteiskunnassamme tulisi jatkaa työkentelyä seksuaaliterveyden parissa. Vaikka lisätiedon myötä binäärinen hetero-ajattelumalli on muuttumassa, aiheeseen liittyy vielä runsaasti tietämättömyyttä ja häpeää.</p>	
Avainsanat	Mieheyden moninaisuus, sukupuoli, seksuaalisuus

Author(s) Title	Saara Kaikukangas Rosanna Rekola Diversity of manhood
Number of Pages Date	17 pages + 5 appendices November 15 2019
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Midwifery
Instructor	Maija-Riitta Jouhki, Senior lecturer
<p>As the resources directed to social and health services are decreasing, it is becoming more and more important to focus on prevention of problems and early discovery of different issues. Social exclusion and alienation is a prominent phenomenon in our society, and preventing it not only helps save government funds but can also improve an individual's well-being and quality of life. Societal atmosphere has become more liberal, which has led to a more diverse perception of manhood. Everyone should have the right to experience their manhood by their own means. Despite the sexual liberation there are still some stigmas when it comes to minorities. As we pursue the well-being of an individual, everyone should be met just as they are without prejudice.</p> <p>This functional final project is a part on Niko -97 project. The aim of the project is to promote the health of young men who face the threat on becoming alienated from society, to amplify their knowledge of sexual health education and to improve their social skills. The intent of this functional final project was to plan and carry out a theme day with apt programme. Our goal is to promote men's sexual health and their social relations, and the implementation of the latest research data into practice. We organized a functional theme event in October 2019 where we tested a live library as a tool for the workshop. To execute the workshop, we selected an engaging method that helped aspire to problem solving and provoke change. The live library consisted of five voluntary representatives of different genders and sexual orientation that the participants of the theme day could borrow during the workshop. The intent was to allow the participant to ask questions and discuss the diversity of human genders and sexuality.</p> <p>The theme evoked interest among the participants, even though they didn't venture to using the live library; mostly they settled for following the conversation from the background. Based on the given feedback some of the participants felt like they learned something new in the workshops. The theme got a positive reception and no inappropriate behaviour occurred in the event. We should continue the work in the area of sexuality in our society. Even though binary mindset of sexual orientation is changing due to people's access to more information, there is still a lot of ignorance and shame associated with the topic.</p>	
Keywords	Diversity of manhood, sex, sexuality

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tarkoitus ja tavoitteet	2
2.1	Kehittämistehtävät	2
3	Mieheys	2
3.1	Mieheys suomalaisessa kulttuurissa	3
4	Sukupuoli	4
4.1	Intersukupuolisuus	5
4.2	Transihminen	5
4.2.1	Transsukupuolisuus	6
5	Seksuaalisuus	6
5.1	Homoseksuaalisuus	7
5.2	Panoseksuaalisuus	8
5.3	Aseksuaalisuus	8
6	Opinnäytetyön toteutus	8
6.1	Tiedonhaku	9
6.2	Työn eteneminen	9
7	Opinnäytetyön tuotos ja tulokset	11
8	Luotettavuus ja eettisyys	12
9	Pohdinta	13
9.1	Ammatillinen kasvu	15
9.2	Kehittämisideoita	15
	Lähteet	17
	Liitteet	
	Liite 1. Teemapäivän aikataulusuunnitelma	
	Liite 2. Saatekirje vapaaehtoisille	
	Liite 3. Posterit	
	Liite 4. Ojonne 1/2 ja 2/2	
	Liite 5. Sponsorit	

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveysalalla pohditaan palveluntarjoajia ja palveluiden vaikuttavuutta taloudellinen näkökulma edellä, vaikka resurssien vähetessä tulisi keskittyä entistä enemmän ongelmien ehkäisyyn ja niiden varhaiseen toteamiseen. Terveiden edistämällä sekä ongelmien varhaisella toteamisella voidaan vaikuttaa merkittävästi yksilön hyvinvointiin. Haittoja voidaan vähentää yksilötasolla, jonka lisäksi se ehkäisee ongelmia ja niiden pahenemista myös kansallisesti. Jos henkilö pääsee putoamaan yhteiskunnan normaalien käytäntöjen ulkopuolelle, hänestä tulee syrjäytynyt (Myrskylä 2012: 2). Kun tavoittelemme yksilön hyvinvointia, meidän tulisi ottaa huomioon kaikki elämänlaatuun vaikuttavat tekijät.

Syrjäytyminen on yhteiskunnallisesti merkittävä ilmiö, sillä työn tai koulun ulkopuolelle jäämisen lisäksi se tarkoittaa joissain tapauksissa myös ongelmia mielenterveyden, päihteiden ja/tai rikollisuuden kanssa (Myrskylä 2012: 2). Yhteiskuntamme resurssien vähetessä ongelmien ehkäisy sekä niiden varhainen toteaminen nousevat merkittävään asemaan. Niko 97 –hanke on Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Kohtaus Ry:n yhdessä toteuttama hanke, joka on luotu edistämään syrjäytymisuhan alla olevien nuorten miesten terveyttä, sekä vahvistamaan heidän seksuaaliterveystietojaan ja sosiaalisia taitoja (NIKO-97).

Tämä opinnäytetyö toteutettiin osana NIKO 97 –hanketta. Opinnäytetyömme pyrkii osaltaan edistämään miesten ystävyys- ja seurustelusuhteita, sekä selittämään mieheyttä ja sen moninaista maailmaa. Opinnäytetyömme sisältöä voivat hyödyntää kohderyhmän lisäksi kaikki aiheesta kiinnostuneet.

Mieheyteen liittyvät ihanteet ja odotukset ovat muovautuneet, ihan niin kuin yksilön vapaus ja rohkeus ilmentää itseään. Vaikka yhteiskuntamme ilmapiiri on ajan saatossa muuttunut sallivammaksi, seksuaalivähemmistöihin liittyy edelleen jonkin verran stigmaa ja ennakkoluuloja. Aiheen ajankohtaisuuden lisäksi se on mielenkiintoinen ja monenlaisia ajatuksia herättävä. Jokaisen tapa ilmentää itseään pitäisi olla hyväksyttävää sellaisenaan.

”Ihmisen syvimpiä tunteita on tulla oikein nähdyksi, ei niinkään hyvänä tai pahana vaan ennen kaikkea totena, että joku voisi katsoa minua tarkasti, kuulla minua ja tulla minua

kohti. Kaikkein tärkeintä on, että siinä hetkessä voin avata itsestäni sen, mikä on totta ja minulle olemassa. Muuten olen vaarassa kadota – ensiksi muilta ja sitten ehkä myös itseltäni.” – Martti Lindqvist (Tuovinen – Stålström – Nissinen – Hentilä 2012.)

2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa teemapäivä, sekä tuottaa siellä jaettava ojenne sisältöineen.

Tavoitteenamme on edistää miesten seksuaaliterveyttä ja sosiaalisia suhteita, sekä edistää tuoreimman tutkitun tiedon jalkautumista käytäntöön.

2.1 Kehittämistehtävät

- 1) Edistää miesten seksuaaliterveyttä ja sosiaalisia suhteita.
- 2) Kartoittaa tuoreinta tutkittua tietoa mieheyden moninaisuudesta, ja edistää sen jalkautumista käytäntöön.

3 Mieheys

Käsitteet mieheys ja maskuliinisuus mielletään usein toistensa synonyymeiksi. Jo puhekielessä miehuuteen liittyy jonkinlaisia tavoitteita tai velvoitteita, jotain mihin pitäisi pyrkiä tai mikä tulisi saavuttaa. Kehotus ”ole mies” on tavanomainen sanonta niin pojalle kuin miehellekin, kun tyttöä harvemmin kehoitetaan olemaan nainen. (Ojala – Pietilä 2013: 22–23.)

Kieli ja asenteet ovat kuitenkin muuttumassa sukupuolineutraalimpaan suuntaan. Ruotsi otti suomenkielestä mallia muuttaessaan aiemmat sukupuoliset persoonapronominit han ja hon yhdeksi yhteiseksi nimitykseksi hen. Uusi persoonapronomini pyrkii vähentämään sukupuoliin liittyviä mielikuvia ja ennakoasenteita. Persoonapronomini on saanut Ruotsissa hyvän vastaanoton nousten suurimpien ruotsalaisten sanomalehtien suosioon. (Greenberg – Bruess – Oswald 2017: 323.)

Pojasta mieheksi tulemiseen saattaa liittyä erilaisia siirtymärituaaleja ympäri maailmaa. Papua-Uusi Guineassa asuu heimoja, joissa poika siirtyy isälleen miehuuskasvatukseen

tavoitteena poistaa pojasta kaikki naiseuteen ja äidillisyyteen viittaava. Poikaa viillellään ja hänen ihoaan hangataan piikikkäillä kasveilla. Kulttuurissa korostetaan peniksen merkitystä, ja siemennesteen katsotaan korvaavan äidinmaidon. (Myllärniemi 2017: 88–90.) Pojat harjoittavat säännöllistä oraaliseksiä vanhemman miehen kanssa. Sen yhteydessä nieltävän siemenenesteen uskotaan edistävän pojan kasvua (Greenberg ym. 2017: 592). Identiteetti ja arvomaailma tulevat ulkopuolelta, eikä poikien anneta päättää omasta elämästään. (Laitinen – Järvi 2007: 52–53).

Muidenkin maiden historiaan on kuulunut erilaisia pojan ja miehen välisiä interaktioita, jotka eivät perinteisesti ole aiheuttanut kummeksuntaa. Menneisyyden Pohjois-Afrikan maissa miesten oli tavallista olla anaaliyhdyntäessä poikien kanssa rutiininomaisesti. Heitä saatettiin pitää omituisina, jos he eivät harjoittaneet tätä käytäntöä. Australiassa naimattoman miehen oli tavallista ottaa itselleen 10-12 vuotias poika ”vaimokseen”, muutamana vuoden ajaksi. Afganien kulttuurissa miehen oli tavallista ottaa nuori poika itselleen rakastajaksi, ja vieläpä kehuskella sillä. (Greenberg ym. 2017: 592.)

Mieheyteen sekä miehen ja pojan suhteisiin liittyvät rituaalit voivat olla hyvin erikoisia, ja länsimaiselle ihmiselle ne saattavat tuntua oudoilta. Ne ovat kuitenkin osa maiden kulttuurisia ja uskonnollisia perinteitä (Greenberg ym. 2017: 592). Tässä opinnäytetyössä rajasimme aiheen mieheyteen suomalaisessa kulttuurissa, muita kulttuureita unohtamatta.

3.1 Mieheys suomalaisessa kulttuurissa

Jokainen kokee mieheyden omalla tavallaan. Yhdelle se on perinteinen perheen elättäjä, toiselle koti-isä, ja kolmannelle jotain aivan muuta. Jokainen mies on yhtä arvokas, riippumatta siitä, kuinka mieheyttään toteuttaa. Mieheys on moninaista ja sen määrittäminen saattaa tuntua lokeroinnilta (Tervonen 2019), siitä tässä ei ole kuitenkaan kyse.

Miehen asema suomalaisessa kulttuurissa on muuttunut paljon 1950-luvulta lähtien. Sodan jälkeen arki muuttui, kun aikaisemmin naiset olivat tottuneet tekemään perinteisiä miesten töitä. Sodasta palasi hiljaisia miehiä (Mäkinen 2019: 39), jotka kärsivät fyysisistä ja henkisistä sotatraumoista (Trötschkes 2012). Heidän oli vaikea muistaa ja oppia roolinsa isänä, sillä sota jätti jälkeensä sota-ahdistusta (Trötschkes 2012). Töitä oli tehtävä ja sotakorvaukset maksettava (Mäkinen 2019: 39). Perhesuunnittelu sekä ehkäisyvaiht-

toehdot mahdollistivat naisten ja miesten välisten erojen kaventumisen. Perhekoot pienivät ja kulttuuri muuttui sallivammaksi. (Apter – Väisälä – Kaimola – Ansamaa 2006: 27).

Ensimmäistä kertaa suomalaiseen kulttuuriin alkoi aueta muitakin kuin heteroseksuaalisia mies –malleja. Kulttuurimme sai vaikutteita muualta maailmasta, ja ensimmäinen julkinen drag show uskallettiin esittää vuonna 1979 Helsingissä. Ihmiset ottivat uuden taidelajin hyvin vastaan, ja nykyään se tunnustetaan osana muuta viihdekulttuuria (Hasala 2019: B 2–B 3.) Homoseksuaaliset teot olivat vasta poistettu rikoslaista, ja siihen liittyvä sairausluokitus oli voimassa aina vuoteen 1981 (HE 200/2000 vp).

Miehen roolia yhteiskunnan ja työelämän tasavertaisena jäsenenä sekä isänä haluttiin tukea. Vanhemmuuteen liittyvää epätasa-arvoa vähentämään kirjattiin laki kotihoidon tuesta 2013. Lain tarkoituksena on mahdollistaa isien jääminen isyysvapaalle perheen niin halutessa (Äitiys-, isyys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa 30/1985 § 34).

Tätä ennen isät saivat toki jäädä kotiin hoitamaan lasta, mutta he eivät saaneet siltä ajalta korvausta. Lain mukaan isät voivat jäädä isyysvapaalle 54 arkipäiväksi, enintään 18 arkipäiväksi äidin kanssa samaan aikaan. Isyysvapaan voi halutessaan pitää yhtäjaksoisesti tai vastaavasti osissa. Kokonaisuudessaan isyysvapaa tulee kuitenkin käyttää ennen lapsen 2 ikävuotta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013:18).

4 Sukupuoli

Sukupuoli käsittää biologisten tunnusmerkkien lisäksi sosiaalisen, juridisen sekä identiteettisen ulottuvuuden. Näistä ulottuvuuksista biologinen- sekä juridinen sukupuoli määrittävät henkilön anatomian, kromosomien tai hormonien perusteella. Tästä voidaan myös käyttää termiä syntymässä määritelty sukupuoli. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ennemmin henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan, eikä se välttämättä vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Se ei myöskään välttämättä rajaudu kahteen juridiseen sukupuoleen. Suositeltavin tapa ymmärtää yksilön sukupuoli on tämän itse määrittelemä sukupuoli-identiteetti. (Sukupuoli.)

Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan kaikkia sukupuolen variaatioita. Yleensä termillä pyritään lisäämään ymmärrystä mies- ja naissukupuolen lisäksi muista, ei-binäärisistä sukupuolista. Ei-binäärisellä jaolla tarkoitetaan kaikkia kaksinapaisen nais-mies-

jaon ulkopuolelle jääviä sukupuoliä (Sateenkaarisanasto). Yhteiskunnallisesti käsitys sukupuoliästä on moninainen, mutta yksilön sukupuoli on moninainen vain, jos hän niin itse määrittää. Seksuaalinen suuntautuminen puolestaan ohjaa sitä, kenestä henkilö on kiinnostunut. Sukupuolta ja seksuaalista suuntautumista ei tule sotkea keskenään. Niistä molemmat voivat muuttua yksilön elämän aikana. (Käsitteitä.)

4.1 Intersukupuolisuus

Intersukupuolisella kehon sukupuolitetut piirteet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miestyypilliset (Intersukupuolisuus). Intersukupuoliseksi luetaan monenlaisia sukupuolikehityksen ja –elinten poikkeamia, joiden seurauksena yksilön ulkoiset sukuelimet ovat ristiriidassa sukurauhasten tai kromosomien määrittelemän sukupuolen kanssa (Apter ym. 2006: 173). Intersukupuolisuus saattaa myös olla jollekin sukupuoli-identiteetti (Intersukupuolisuus).

1950-luvulta lähtien intersukupuolisille lapsille on tehty ”normalisoivia” korjausleikkauksia mahdollisimman pian syntymän jälkeen. Sukuelimet on leikattu niiden anatomisten ja kromosomaalisten piirteiden perusteella niin, että ne vastaisivat nais- tai miessukupuolisia sukuelimiä. Aihe on ollut lääkäreiden keskuudessa pitkään vaiettu, koska leikkaukset ovat olleet eettisesti kestämättömiä, eivätkä ne ole olleet terveyden kannalta välttämättömiä. Yhdysvalloissa, Britanniassa ja Saksassa varhaista sukuelinkirurgiaa ei enää suositella. (Tietoa intersukupuolisuudesta.) Suomessa uskotaan, että intersukupuolisen lapsen sukupuoli selviää vasta kun lapsi itse osaa kertoa sen (Intersukupuolisuus).

4.2 Transihminen

Sukupuolettomat, muunsukupuoliset, transsukupuoliset ja transvestiitit ovat transihmisen eri ilmenemismuotoja. Transihmiset eivät määritä itseään vain sen sukupuoliseksi, joka syntymässä määritetään, vaan heillä saattaa ilmetä jonkin asteista sukupuoliristiriitaa. (Transsukupuolisuus a; Sukupuolen moninaisuus.) Sukupuoliristiriidalla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilön kokema identiteetti on ristiriidassa syntymässä määritetyn sukupuolen kanssa (Transsukupuolisuus a). Transsukupuolinen kokee usein itsensä naiseksi tai mieheksi, kun muunsukupuolinen voi olla yhdistelmä naiseutta ja mieheyttä - tai jotain aivan muuta (Sukupuolen moninaisuus).

4.2.1 Transsukupuolisuus

Transsukupuolinen ihminen voi kromosomaalisista, hormonaalisista ja anatomisista sukupuoliominaisuuksistaan huolimatta kokea kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen (Apter ym. 2006: 164). Transnainen, transmies ja transmaskuliini ovat transsukupuolen erilaisia ilmenemismuotoja. Transsukupuoliset naiset, eli transnaiset syntyvät miehen kehoon, mutta tuntevat olevansa naisia. Transsukupuoliset miehet, eli transmiehet puolestaan syntyvät naisen kehoon, mutta kokevat itsensä mieheksi. (Mustola – Pakkanen (toim.) 2007: 13.) Transmaskuliinilla voidaan tarkoittaa henkilöä, joka on syntynyt naisen kehoon, mutta kokee itsensä enemmän mieheksi kuin naiseksi (Sinuiksi). Transsukupuolisuuden syy, ja siihen johtavat tekijät ovat tuntemattomia (Apter ym. 2006: 165).

Transsukupuolisella on mahdollisuus Suomessa sukupuolenkorjausprosessiin. Prosessi kuuluu julkisen terveydenhuollon piiriin, ja sen kautta on mahdollista saada hoitoja sekä tarvittavat lausunnot nimen ja sukupuolen juridiseen korjaukseen. Genitaalikirurgia on korjausprosessin äärimmäisin muoto, mutta kaikki transsukupuoliset eivät välttämättä halua sitä ollenkaan. (Sukupuolen korjaus.) Kirurgisilla korjausleikkauksilla päästään nykyään hyviin tuloksiin (Transsukupuolisuus a, Transsukupuolisuus b), ja niissä onnistutaan muokkaamaan toimivia, kiihottumiseen kykeneviä sukuelimiä. Jotkut korjausleikkauksen kokeneet transsukupuoliset kommentoivat, ettei varsinainen leikkaus ole kovin dramaattinen. Maailman ensimmäinen sukupuolenkorjausleikkaus on tiedettävästi tehty Saksassa jo vuonna 1922. (Kemppainen 2019: 58.)

5 Seksuaalisuus

Seksuaalisuutta tarkastellaan ihmisen ominaisuutena, ei pelkästään sen toimintana. Seksuaalisuuteen liittyy monia eri ulottuvuuksia, joista osa vaikuttaa ihmisen toimintaan ja valintoihin. Länsimaissa seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden normeja ohjaili pitkään kirkko. Nykyään arvoja valvoo oikeuslaitos lainsäädännön avulla, mutta myös lääketiede vaikuttaa osaltaan seksuaalisuuden normeihin. (Apter ym. 2006: 5–21.) Seksuaalisuus ja sukupuoli koetaan hyvin henkilökohtaiseksi, joka osaltaan vaikuttaa sosiaaliseen käyttäytymiseen ja olemassaoloon (Tuovinen ym. 2012: 9).

Englantilainen Havelock Ellis pyrki keräämään tietoa seksuaalisuuteen liittyvien arvo - kysymysten sijaan sen monimuotoisuudesta jo 1900-luvun vaihteessa. Havelock on sil-

loin tarkastellut teoksessaan (Studies in the Psychology of Sex 1896-1928) seksuaalisuutta kulttuurisena, sosiaalisena, psyykkisenä sekä biologisena kokonaisuutena. Sigmund Freudin mukaan seksuaalisuuden ymmärtäminen oli avain ihmisluonnon ymmärtämiseen. (Apter ym. 2006: 22.)

Sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta käytettävillä sanoilla on ihmisille vahvoja tunnesisältöjä, koska niillä kuvataan ihmisille merkittäviä ja arvokkaita asioita. Sukupuolisuus ja seksuaalisuus linkittyvät yhteiskunnan perusrakenteisiin ja vallankäyttöön. Tabuista vaikeneminen saattaa estää ilmiöiden käsitteellistämisen sekä niiden rationaalisen käsittelyn. Kulttuuriin levinneitä sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyviä virheellisiä uskomuksia voi olla vaikea nähdä. (Apter ym. 2006: 24.) Suomessa 80-luvulla menestyneet ensimmäiset drag show -taiteilijatkin halusivat tarkentaa, etteivät kaikki esiintyjät olleet automaattisesti transvestiitteja tai homoja (Hasala 2019: B 2–B 3). Myynteillä voidaan ohjata seksuaalista käyttäytymistä ja erityisesti sitä, miten naisena ja miehenä tulisi käyttäytyä (Apter ym. 2006: 24).

Seksuaalisuuteen liittyy paljon asenteita. Monenlaiset uskomukset, tietämättömyys ja väärinkäsitykset ovat olleet osana mielipiteiden muodostumista kautta aikojen. Monien asenteita saattaa ohjata hyvin kapea käsitys seksuaalisuudesta. Saatetaan ajatella, että oikeaa tai hyvää seksiä on vain heteroseksuaalisessa suhteessa. Tällaiset uskomukset eivät huomioi seksuaalisen ilmaisun yksilöllisyyttä ja niiden laajaa vaihtelua. Seksuaalivähemmistöjen kohdalla muut saattavat kokea tietävänsä heitä itseään paremmin, mikä heille on tavallista tai luvallista. (Apter ym. 2006: 24–25.)

Suomalaisten suhtautuminen seksuaalisuuteen on muuttunut viimeisen sadan vuoden aikana. Seksuaaliasioista puhutaan aiempaa avoimemmin, ja esimerkiksi avioliiton ulkopuolisesta seksistä on tullut aiempaa hyväksyttävämpää. Seksuaalikulttuuri muovautuu sitä koskevan julkisen keskustelun myötä, ja samalla ihmiset pohtivat omaa suhdettaan siihen. Tutkimusten mukaan ihmiset ovat seksuaalisesti tyytyväisempiä seksuaalitapojensa monipuolistuttua. Seksuaalikulttuurin katsotaan muovautuvan menneen lisäksi ihmisten välisen vuorovaikutuksen seurauksena. (Apter ym. 2006: 27, 29.)

5.1 Homoseksuaalisuus

Homoseksuaalilla tarkoitetaan henkilöä, joka kokee romanttista, eroottista tai seksuaalista vetovoimaa ensisijaisesti omaa sukupuolta edustavaa ihmistä kohtaan (Homosek-

suaalisuus). Vuoteen 1971 asti homoseksuaalisia tekoja pidettiin rangaistavana Suomessa (Rikoslaki 39/1889). Vuoteen 1981 saakka homoseksuaalisuudesta puhuttiin parannettavana sairautena, tai jopa lääketieteellisenä häiriönä (HE 200/2000 vp.) Vuonna 2012 Suomi toimi yhtenä merkittävänä suunnan näyttäjänä, kun Pekka Haavisto asettui presidenttivaalien ehdokkaaksi ensimmäisenä julkisesti homoseksuaalina presidenttiehdokkaana. Aihe jakoi mielipiteitä puolesta ja vastaan. Siitä huolimatta sukupuolineutraali avioliittolaki meni eduskunnassa läpi, ja se astui voimaan Suomessa 1.3.2017 (Avioliittolaki 234/1929 § 249).

5.2 Panseksuaalisuus

Panseksuaalilla voi olla tunteita kaikkia sukupuolia kohtaan. Monet panseksuaalit pitävät tätä vapauttavana, kun heidän ei tarvitse lokeroida itseään kumppanin sukupuolen mukaan. (Seksuaalinen suuntautuminen). Panseksuaalisuutta ja biseksuaalisuutta erottaa se, että biseksuaali tuntee vetoa vain omaa ja vastakkaista sukupuolta kohtaan, kun panseksuaali voi tuntea vetoa yli sukupuolten rajojen. Panseksuaalisuus ottaa biseksuaalisuutta paremmin huomioon myös trans- ja muut sateenkaari-ihmiset. (Tiessalo 2018.)

5.3 Aseksuaalisuus

Aseksuaalilta puuttuu osittain tai kokonaan kiinnostus seksuaalisuuteen, joka voi ilmetä monin eri tavoin. Monille aseksuaaleille kyse on vain seksuaalisesta suuntautumisesta, eivätkä he itse koe sitä minkäänlaisena ongelmana. Aseksuaalisuutta ei tule sekoittaa selibaattiin. Selibaatissa kieltäydytään halusta ja nautinnosta, kun aseksuaalilla ei välttämättä ole tätä halua alun perinkään. Aseksuaalit saattavat kuitenkin toisinaan harrastaa seksiä, ilman että he saavat siitä mitään nautintoa. He elävät monesti onnellisessa parisuhteessa, vaikka he eivät tuntisi minkäänlaista seksuaalista vetovoimaa puolisoaan kohtaan. Toisinaan aseksuaali saattaa tuntea seksuaalista halua, kykenemättä kuitenkaan kohdentamaan sitä mihinkään tai kehenkään. (Vilka 2010: 54–55.)

6 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena kehittämistyönä, johon kuului teemapäivän suunnittelu ja toteutus. Menetelmä valikoitui työhömmä sen käytännönlähtöisyyden vuoksi. Kyseessä oli osallistava menetelmä, jolla käytännön ongelmien ratkaisun lisäksi

pyrittiin saamaan aikaan muutosta. Tässä tapauksessa käytännön ongelmia olivat sosiaaliset ja eettiset ongelmat. (Ojasalo – Moilanen – Ritalahti 2014: 58.) Seksuaali- ja lisääntymisterveysopetuksella voidaan pyrkiä vaikuttamaan tietoihin ja asenteisiin, jonka lisäksi sitä voidaan antaa kaiken ikäisille erilaisissa tilanteissa ja paikoissa (Klemetti – Raussi-Lehto (toim.) 2014: 39).

Tavoitteenamme oli rajata opinnäytetyön aihe mahdollisimman tarkasti. Aloitimme ideoinnilla ja tiedonhauilla, josta etenimme vastuualueiden jakoon. Keskustelimme kirjoitettavasta näkökulmasta ja selvitimme työtämme koskevat reunaehdot. Oli tärkeää, että molemmat lähtivät tekemään työtä samoilla lähtötiedoilla. Tapasimme aluksi tiiviimmin, ja aloitimme kirjallisen työn tuottamisen yhdessä. Työn edetessä kirjoitimme sitä tahoillamme, jonka lisäksi olimme tarvittaessa yhteydessä puhelimitse. Kuvasimme kappaleen lopussa työn etenemistä vuokaavion muodossa (kuvio 1).

6.1 Tiedonhaku

Haimme tietoa aiheesta julkaistuista teoksista ja kirjoista sekä sähköisistä tietokannoista, kuten Cinahl, PubMed, Finna.fi ja Terveysportti. Käytimme sekä suomenkielisiä että englanninkielisiä hakusanoja, kuten mieheys, sukupuoli, seksuaalisuus, intersukupuolisuus, transihminen, transsukupuolisuus, sukupuolivähemmistöt, homoseksuaalisuus, panseksuaalisuus, aseksuaalisuus, manliness, manhood, gender, sex, sexuality, homosexuality, transgender, how people's attitudes are affected by facts. Kaikki hakusanat eivät tuottaneet toivottua tulosta, joten hyödynsimme työssämme myös kolmannen sektorin materiaaleja.

Kartoitimme uusia näkökulmia ja selvitimme vähän tunnettuja ilmiöitä. Kävimme läpi aiheesta tehtyjä tutkimuksia, ja tarkastelimme niistä löytyvän tiedon ajantasaisuutta. Mitä pidemmälle työskentely eteni, sitä tarkemmin pystyimme rajaamaan työmme näkökulmaa.

6.2 Työn eteneminen

Työnjako sujui luontevasti, ja hakemukset sponsoreista ja vapaaehtoisista kirjoitettiin yhdessä. Yhteistyö ja viestintä sujuivat mutkattomasti, ja keskinäinen kommunikointi oli riittävää ja informatiivista läpi opinnäytetyön. Ilmapiiiri oli avoin ja luotettava, joten ideointi ja erilaiset aivoriihet toteutuivat hedelmällisesti. Opinnäytetyömme budjetin arvioitiin ole-

van mahdollisimman pieni. Tarkoituksena oli, että mahdollisimman iso osa päivän hankinnoista tulisi ulkopuolisilta sponsoreilta (liite 5). Oli kuitenkin selvää, että teemapäivään ja vapaaehtoisille hankittavat makeiset kustannettiin yhdessä.

Teemapäivä toteutettiin Stadin ammattiopistossa 24.10.2019 koulun opiskelijakahvien yhteydessä. Toimitimme koululle etukäteen mainoksen (liite 3), jolla oli tarkoitus kertoa lyhyesti tapahtumasta ja herättää opiskelijoiden mielenkiinto. Teemapäivä järjestettiin yhdessä kahden Metropolian terveydenhoitajaopiskelijan kanssa. Heidän teemanaan olivat tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen. Hyödynsimme päivässä työpaja -mallia, jonka tavoitteena oli osallistaa opiskelijoita yhteistoimintaan eri vuorovaikutuksen keinoin (Salonen – Eloranta – Hautala – Kinon 2017: 63). Näkemysten, ideoiden ja tietojen vaihdon lisäksi (Salonen ym. 2017: 63) työpajaamme kuului elävä kirjasto.

Elävä kirjasto rakentui eri sukupuolten ja seksuaalisuuden edustajista, jotka olivat lainattavissa 10 minuutiksi kerrallaan. Aloitimme vapaaehtoisten rekrytoinnin hyvissä ajoin, tiedostaen, ettei heidän löytämisensä tulisi olemaan helppoa. Olimme useaan otteeseen yhteydessä kolmannen sektorin tahoihin, laihoihin tuloksi. Otimme avuksi sosiaalisen median, jonka suljetuissa yhteisöissä jaoimme rekrytointi-ilmoituksemme. Siitä huolimatta emme saaneet yhtään potentiaalista yhteydenottoa. Olimme yhtä mieltä siitä, että elävä kirjasto tarvitsisi vähintään viisi erillistä ”teosta” toteutuakseen. Tiedustelimme tuttavapiirienkin verkostoja, ja niiden hyödyntämismahdollisuuksia rekrytoinnissa.

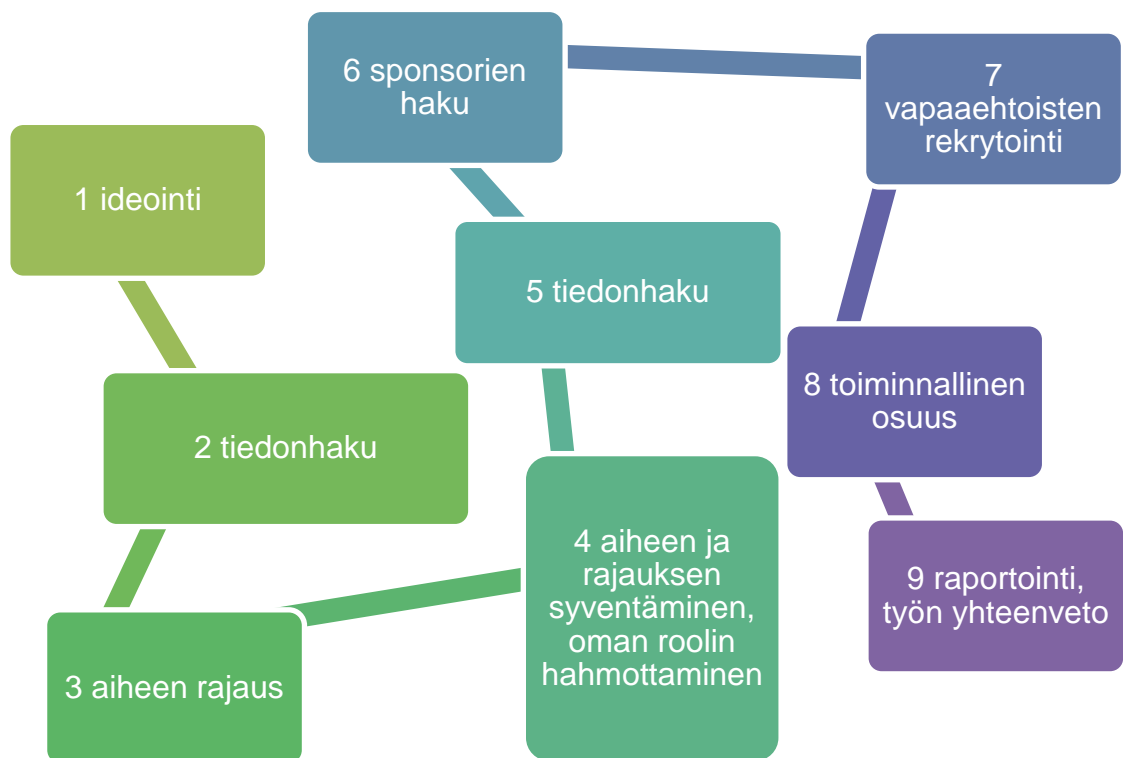
Viikkoa ennen varsinaista teemapäivää aloimme suunnitella vaihtoehtoista tapaa sen toteutukselle. Saimme kuitenkin kontaktiemme kautta vielä viimeisten päivien aikana niin monta vapaaehtoista, että päätimme pitäytyä alkuperäisessä suunnitelmassa elävästä kirjastosta. Lopulta teemapäiväämme osallistui kaksi homoseksuaalia, transnainen, transmies sekä transmaskuliini. Osalla vapaaehtoisistamme oli transvestiitti tausta, jopa drag –artistina. Tämä antoi lisää näkökulmia ja kokemusta elävään kirjastoon.

Vapaaehtoiset edustivat ”teoksia”, joihin Stadin ammattiopiston opiskelijoiden oli mahdollista tutustua. Elävän kirjaston tueksi jaoimme ojenteen (liite 4), jonka lisäksi toimimme itse aktiivisina osallisina nuorten kanssa keskustelua herätellen. Ojenteeseen oli koottu tietoa sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta, sekä luotettavia verkko-osoitteita, joista kiinnostunut voi etsiä lisätietoa. Ammattikouluopiskelijoilta edellytimme avointa ja ennakkoluulotonta kohtaamista, ja kunnioittavaa keskustelua. Halusimme ko-

keilla uudenlaista lähestymistapaa, ja edistää ihmisten sosiaalisia suhteita ja keskusteluyhteyden säilymistä. Tarkoitus oli saada opiskelijat itse oivaltamaan ihmisyyden erilaisuuden taustalla.

Vapaaehtoisille lähetettiin teemapäivää koskeva tervehdyskirje (liite 2), johon oli koottu tietoa teemapäivään ja elävään kirjastoon liittyen. Keskustelimme myös varsinaisen teemapäivän aluksi päivän kulusta ja sen mahdollisesta sisällöstä. Vapaaehtoiset kirjoittivat etunimensä teipillä näkyviin, ja toivoimme että tutustuminen teokseen alkaa hänen ja opiskelijan välisellä tutustumisella. Korostimme vapaaehtoisille olevamme koko ajan heidän käytettävissään, heidän välittömässä läheisyydessään.

Kuvio 1. Vuokaavio opinnäytetyön etenemisestä (Microsoft)

7 Opinnäytetyön tuotos ja tulokset

Opinnäytetyön tuotoksena oli teemapäivä ja siellä jaettava ojenne. Arvioimme työmme tuloksia itsearvioinnin, vertaisopponoinnin sekä ulkopuolelta saadun palautteen perusteella (Salonen ym. 2017: 64). Pyrimme arvioimaan työmme onnistumista sen vaikutta-

vuuden ja vaikutusten perusteella. Kuljetimme itsearviointia työn rinnalla koko opinnäytetyön tekoprosessin ajan. Pyrimme tunnistamaan heikkouksemme ja vahvuuksemme, ja tarkastelemaan sekä omaa että toistemme toimintaa kriittisesti läpi työn (Salonen ym. 2017: 64). Hyödynsimme myös opinnäytetyötä ohjanneen opettajan palautetta läpi työn.

Tuotimme teemapäivää varten jaettavan ojenteen (liite 4), jonka lisäksi tarjolla oli monenlaisia kolmannen sektorin esitteitä. Ojente sisälsi oikeaa ja ajankohtaista tietoa sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta. Lisäksi se ohjasi kiinnostuneen luotettavan lisätiedon lähteille. Ojenteet ja esitteet aseteltiin useille eri pöydille niin, että ne saattaisivat mahdollisimman monien opiskelijoiden silmiin. Jotkut opiskelijat rohkenivat sohvilla istuessaan selailemaan näitä. Tarjolla oli myös makeisia ja kondomeja, jotka puolestaan kävivät kaupaksi.

Opiskelijoita kävi tilassa hyvin tiheästi, mutta rohkaisusta huolimatta kukaan ei uskaltanut varsinaisesti lainata teoksiamme. Kävimme vapaamuotoista keskustelua teosten kanssa, opiskelijoiden juodessa kahvia keskustelun taustalla. Vapaaehtoiset kertoivat itsestään ja kokemuksistaan avoimesti. Muutamat opiskelijat istuivat kuuloetäisyydellä kaikessa hiljaisuudessa. Eräs oppilas kävi hakemassa aiemmin selailemansa esitteen pöydältä. Keskustelu oli rentoa ja avointa, ja tuli tunne, että vapaaehtoisilta voi kysyä lähes mitä vain. Tilanteen sensitiivisyydestä huolimatta emme havainneet asiatonta käytöstä teemapäivässä.

Keräsimme terveydenhoitajaopiskelijoiden kanssa yhteisen palautteen teemapäivästä Stadin ammattiopiston opiskelijoilta post-it lapuilla. Laput olivat merkattu värien mukaan kuvaamaan kokemusta ”opin jotain uutta”, ”en oppinut uutta” ja ”vapaa palaute”. Saimme palautteita yhteensä seitsemän (7) kappaletta. Näistä kaksi olivat ”opin jotain uutta”, kolme ”en oppinut uutta” ja kaksi olivat ”vapaa palaute”. Toisen vapaan palautteen teksti oli ”ei ok” ja toisessa luki ”muistakaa masturboida (se on vain luonnollista)”.

8 Luotettavuus ja eettisyys

Meitä ohjasi ihmistieteellistä tutkimusta koskevat eettiset periaatteet, kuten tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys- ja tietosuojat. Noudatimme hyviä tieteellisiä käytäntöjä, ohjeita ja lainsäädäntöä. Pyrimme rehellisyyteen, tarkkuuteen ja huolellisuuteen, sekä käytimme tieteellisen tutki-

muksen kriteerien mukaisia eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Kunnioitimme tutkijoita sekä heidän tekemäänsä työtä viittaamalla käytettyihin lähteisiin asianmukaisesti. Tällä tavoin annoimme muiden saavutuksille arvon ja merkityksen. (Hyvä tieteellinen käytäntö.)

Keskityimme tiedonhaussa totuuden etsimiseen, ja pyrimme esittämään mahdollisimman luotettavia tuloksia (Kuula 2011: 24). Työmme tulokset eivät kuitenkaan työn toteutustavasta johtuen ole välttämättä toistettavissa sellaisenaan. Tämä vaikuttaa osaltaan opinnäytetyömme pätevyYTEEN, vaikka sitä onkin vaikea suoranaisesti mitata työsämme. Pyrimme kohentamaan työmme luotettavuutta mahdollisimman tarkalla seloituksella työn etenemisestä ja sen toteutustavoista. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 226–227.)

Kaikki opinnäytetyössä hyödynnetty tieto on oikea-aikaista ja näyttöön perustuvaa. Ojenteen sisältö on tuotettu vastaavia lähteitä hyödyntäen. Aiheen sensitiivisyyden vuoksi noudatimme työssämme erityistä herkkyyttä. Elävän kirjaston henkilöiden osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen, eivätkä he saaneet siitä mitään rahallista korvausta. Heillä oli oikeus perua osallistumisensa missä tahansa vaiheessa. Toivoimme heiltä avointa keskustelua, mutta he saivat itse päättää, mitä asioita he itsestään kertoivat. Kaikki heidän kanssaan käsittelemämme asiat olivat luottamuksellisia, josta informoimme vapaaehtoisia jo heitä rekrytoidessamme.

Tässä työssä tuotettu teksti on tekijöiden omaa tekstiä, ja sen tuottamisessa on pyritty hyödyntämään vain kriittisesti valikoituja lähteitä. Lähteitä kuljetettiin oman ajattelun ja asian kehittelyn tukena. (Hirsjärvi ym. 2007: 344.) Noudatimme huolellisuutta lähdemerkintöjä tehdessämme, jotta välttyisimme tahattomalta plagioinnilta (Kuula 2011: 37–38). Käytimme työmme turnitin -plagioinnintarkistusohjelmassa työn eri vaiheissa, ja lopullisen palautettavan työn plagiointiprosentiksi tuli 5%, ilman lähteitä.

9 Pohdinta

Vaikka varsinaisia kohtaamisia opiskelijoiden ja vapaaehtoisten välillä oli teemapäivässä melko vähän, päivästä jäi sekä vapaaehtoisille että opinnäytetyöntekijöille onnistunut tunne. Päivän yhteenvedossa olimme samaa mieltä siitä, että päivän aikana käyty keskustelu ja tiedon jakaminen olivat onnistuneita tapoja lähestyä nuoria. Olimme todella

kiitollisia, että rekrytoinnin haasteista huolimatta saimme kokoon mahtavan ryhmän vapaaehtoisia. Ilahduimme myös aiheen herättämästä mielenkiinnosta, teemapäivään osallistuneiden asiallisesta käytöksestä sekä siitä, kuinka hyvin aihe otettiin vastaan.

Pohdimme vaihtoehtoja teemapäivän palautteen keruulle, mutta tilan ja tilaisuuden luonteen huomioiden, emme voineet toteuttaa palautteen keruuta työkohtaisesti. Saimme palautteita seitsemän kappaletta, mutta emme pysty arvioimaan kummalle opinnäytetyölle mikäkin palaute on osoitettu. Emme siis pysty mittaamaan täysipainoisesti onnistumistamme palautteisiin nojaten, mutta saamme niistä osviittaa opiskelijoiden teemapäivän kokemuksista.

Tätä kehittämistyötä tehdessä oli muistettava, että muutos oli mahdollinen tai se saattoi kokonaan jäädä tapahtumatta. Sen lisäksi oli mahdollista, että muutos olisi aivan toisenlainen kuin työn alussa oli ajateltu. (Ojasalo ym. 2014: 59.) Opimme työskentelyn aikana sietämään epävarmuutta ja työn keskeneräisyyttä.

Teemapäivän sisältöä ja kulkua (liite 1) oli haastavaa suunnitella, koska siihen liittyi niin monia tekijöistä riippumattomia muuttujia. Emme voineet varmistua hyvissä ajoin elävän kirjaston toteutumisesta, eikä päivän sisältöä ollut mahdollista suunnitella kovin yksityiskohtaisesti. Kehittämistyöhömme osallistuminen perustui aitoon vapaaehtoisuuteen, joten elävän kirjaston teoksilla sekä Stadin ammattikouluopiskelijoilla oli mahdollisuus päättää osallistumisestaan itsemääräämisoikeutta käyttäen (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2013: 218–219). Emme voineet etukäteen tietää kuinka teemapäivä otettaisi vastaan, ja minkälaisia kysymyksiä siellä saattaisi herätä. Tämä vaikutti kykyymme valmistella vapaaehtoisia elävään kirjastoon.

Työn tuotoksia ja tuloksia päästään hyödyntämään moniulotteisesti. Koemme onnistuneemme kehittämistehtävissä, koska seksuaaliterveyden edistäminen ei rajaudu mihinkään yksittäiseen työhön tai ajanjaksoon. Työskentely sallivamman kulttuurin puolesta on jatkuvaa ja pitkäjänteistä, ja tämä opinnäytetyö oli osana suurempaa työskentelyn jatkumoa.

Teemapäivästäimme hyötyivät oletettavasti opiskelijoiden lisäksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja ammattilaiset, jotka kohtaavat työssään syrjäytymisvaarassa olevia nuoria miehiä. Sen lisäksi työstä hyödyimme me itse, Metropolia, Stadin ammattiopisto, ja hankkeen kautta mahdolliset suuremmatkin yhteisöt. Opiskelijakahveille osallistui

myös Stadin ammattiopiston henkilökuntaa, jonka lisäksi mm. yksi vapaaehtoisista tiesi kertoa oppineensa toisista vapaaehtoisista paljon päivän aikana.

9.1 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyö on edistänyt omaa ammatillista kasvuamme. Olemme saaneet arvokasta tietoa tulevaa ammattiamme varten. Sukupuolten ja seksuaalisuuden puheeksi otto on aiheen arkaluontoisuudesta huolimatta helpompaa. Tulevina seksuaali- ja lisääntymisterveyden asiantuntijoina on sekä oma että asiakkaan etu, että tietää naisten seksuaaliterveyden lisäksi muidenkin sukupuolten seksuaaliterveydestä. Synnytyssalien lisäksi kätilöt voivat työskennellä niin monenlaisissa ympäristöissä. Erilaisuutta on helpompi kohdata ja ymmärtää, kun siitä on tutkittuun tietoon perustuvaa ymmärrystä.

Sallivammasta kulttuurista huolimatta osa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöstä kokee paheksuntaa ja syrjintää. Se vaikuttaa yksilön rohkeuteen ilmentää itseään. Sosiaalisen median rekrytointi-ilmoituksemme yhteydessä käyty keskustelu vahvisti käsityksemme siitä, että oikealle ja ajankohtaiselle tiedolle on tarve. Ihmisten kirjoittamat negatiiviset ja halveksuvat kommentit olivat melko värikkäitä. Pohdimme, johtiko tämä siihen, ettei vapaaehtoisia meinannut sitä kautta löytyä ollenkaan.

Epäselväksi jäi, miksi näiden vapaaehtoisten rekrytoiminen oli niin hankalaa. Eri sukupuolten ja seksuaalisuuksien edustajia on kuitenkin arvioiden ja tilastojen mukaan juuri Helsingissä eniten (Lehtonen 2006: 23). Tilastollisesti vuonna 2007 heitä oli 5-15% koko Suomen väestöstä (Tilastokeskus 2013). Toisaalta aihe otettiin hyvin vastaan, ja esimerkiksi sponsorit lähtivät mielellään tukemaan työtämme.

9.2 Kehittämisideoita

Teemapäivän toteutuksen tiimoilta syntyi useampia kehittämisideoita. Jos toteuttaisimme sen uudelleen, ajankohdaksi voisi ajatella arki-iltaa tai viikonloppua. Useille vapaaehtoisille nyt toteutunut ajankohta tuotti haasteita, koska elävä kirjasto toteutui arkena päiväaikaan. Jos teemapäivän päivämäärä olisi saatu vahvistettua aikaisemmin, rekrytointi-ilmoituksemme olisi saattanut tavoittaa useampia vapaaehtoisia. Teemapäivän ajankohta olisi voinut olla muu kuin nyt toteutunut hajautettu syyslomaviikko. Nyt vain osa ammattikoulun opiskelijoista oli koulussa.

Elävästä kirjastosta voisi hyötyä muutkin kuin syrjäytymisuhan alla olevat nuoret miehet. Konseptia voisi käyttää muissakin ympäristöissä ja muille kohderyhmille. Tekijöiden ja vapaaehtoisten mielestä elävä kirjasto oli luonteva ja hyvä tapa jakaa tietoa. Sen avulla saattoi tunnistaa ja tiedostaa omia ennakkoluuloja.

Käydessämme läpi kansainvälisistä tietokantoja, vastaan tuli espanjalainen tutkimus aiheen käsittelystä lasten kirjallisuuden muodossa. Tutkimuksessa ala-aste ikäisille opetettiin satujen ja eläinhahmojen avulla, ettei maailma ole pelkästään binäärinen ja heteroseksuaalinen. (DePalma 2016: 1–3, 19). Tällaista voisi soveltaa Suomessakin. Jos kasvaisimme lähtökohtaisesti hyväksyvämpiin asenteisiin, sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden tunnustaminen ei olisi välttämättä myöhemmällä iällä niin vaikeaa.

Olemme puolestamme tehneet parhaamme lisätäksemme ihmisten tietoisuutta, ja siten vähentääksemme seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvia ennakoasenteita ja stigmaa. Toivomme, että omalla esimerkillämme myös edistämme sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen mahdollisuuksia ilmentää itseään juuri sellaisena kuin he itsensä kokevat. Työskentelyä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen puolesta tulee jatkaa tulevaisuudessakin.

Lähteet

Apter, Dan – Väisälä, Leena – Kaimola, Kari – Ansamaa, Outi 2006. Seksuaalisuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Avioliittolaki 234/1929. Annettu 13.6.1929.

DePalma, Renée 2016. Gay penguins, sissy ducklings ... and beyond? Exploring gender and sexuality diversity through children's literature. University of Coruña, Spain. Saatavilla myös sähköisesti. <<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=2237d5b5-2e86-4d77-9738-329c1f52061e%40pdc-v-sessmgr03>>. Luettu 5.11.2019.

Greenberg, Jerrold S. – Bruess, Clint E. – Oswald, Sara B. 2017. Exploring the Dimensions of Human Sexuality. 6. painos. Burlington: Jones & Bartlett Learning.

Hasala, Irina 2019. Kun drag saapui Suomeen. Helsingin Sanomat 21.08.

HE 200/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi virallistetusta parisuhteesta.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Homoseksuaalisuus. Sateenkaariyhteisöt ry. Verkkodokumentti. <<https://ranne-liike.net/homoFAQ>>. Luettu 3.4.2019.

Hyvä tieteellinen käytäntö. Tenk. Verkkodokumentti. <<https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta>>. Luettu 28.5.2019.

Intersukupuolisuus. Seta. Verkkodokumentti. <<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/intersukupuolisuus/>>. Luettu 10.2.2019.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kemppainen, Jouni K. Nainen, joka halusi olla nainen. Helsingin Sanomat. Kuukausiliite 10/2019.

Klemetti, Reija – Raussi-Lehto, Eija (toim.) 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, THL. Edistä, ehkäise, vaikuta: Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014-2020.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Käsitteitä. Trasek. Verkkodokumentti. <<http://trasek.fi/perustietoa/kasitteita/>>. Luettu 20.3.2019.

Laitinen, Johanna – Järvi, Petra 2007. Moraalikasvatus jälkimodernissa yhteiskunnassa. Tampereen yliopisto. Pro Gradu. Verkkodokumentti. <<https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/77971/gradu01819.pdf?sequence=1>>. Luettu 4.4.2019.

Lehtonen, Jukka 2006. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa. Helsinki: Oy Edita Ab. Saatavilla myös sähköisesti. <http://www.rakennerahastot.fi/vanhatsivut/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/tutkimukset_ja_selvitykset/09_08-06_seksuaali-ja_sukupuolivahemmistot_suomen_kunnissa_keinoja_ja_ideoita_yhdenvertaisuuden_tueksi.pdf>. Luettu 25.10.2019.

Microsoft. Perusvuokaavion luominen. Verkkodokumentti. <<https://support.office.com/fi-fi/article/perusvuokaavion-luominen-e207d975-4a51-4bfa-a356-eeec314bd276>>. Luettu 12.11.2019.

Mustola, Kati – Pakkanen, Johanna (toim.) 2007. Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Myllärniemi, Jorma 2017. Miksi Mies pelkää naista. Helsinki: Keski-Suomen Sivu Oy.

Myrskylä, Pekka 2012. HUKASSA – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Verkkodokumentti. <<https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>>. Luettu 27.9.2019.

Mäkinen, Terhi 2019. Kaikenko se kestää? Tehy 9.

NIKO-97. Verkkodokumentti. <<https://www.metropolia.fi/tutkimus-kehittaminen-ja-innovaatiot/hankkeet/niko-97/>>. Luettu 24.5.2019.

Ojala, Hanna – Pietilä, Ilkka 2013. Miehistä puhetta. Miehet, ikääntyminen ja vanhene-
misen kulttuuriset mallit. Pro Gradu. Tampere. Verkkodokumentti. <<https://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/103169/978-951-44-9135-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Luettu 4.4.2019.

Ojasalo, Katri – Moilanen, Teemu – Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rikoslaki 39/1889. Annettu 19.12.1889.

Salonen, Kari – Eloranta, Sini – Hautala, Tiina – Kinos, Sirppa 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Verkkodokumentti. <<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>>. Luettu 27.9.2019.

Sateenkaarisanasto. Seta. Verkkodokumentti. <<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>>. Luettu 11.11.2019.

Seksuaalinen suuntautuminen. Seta. Verkkodokumentti. <<https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/>>. Luettu 3.9.2019.

Sinuiksi. Tuki- ja neuvontapalvelu. Verkkodokumentti. <<https://www.sinuiksi.fi/selaa-ky-symyksia/473>>. Luettu 25.10.2019.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa. Verkkodokumentti. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69914/URN_ISBN_978-952-00-3374-3.pdf>. Luettu 21.9.2019.

Sukupuolen korjaus. Trasek. Verkkodokumentti. <<http://trasek.fi/perustietoa/sukupuolenkorjaus/>>. Luettu 15.10.2019.

Sukupuolen moninaisuus. Seta. Verkkodokumentti. <<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>>. Luettu 22.1.2019.

Sukupuoli. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli>>. Luettu 11.3.2019.

Tervonen, Tuukka 2019. Ei ole yhtä tapaa olla mies - miehisyyteen kuuluu toksista maskuliinisuutta ja runoilevia mekkosankareita. Yle 6.3. Verkkodokumentti. <<https://yle.fi/uutiset/3-10669155>>. Luettu 4.4.2019.

Tiessalo, Paula 2018. Panseksuaalisuus kaataa rajoja. Yle 27.06. Verkkodokumentti. <<https://yle.fi/uutiset/3-10263655>>. Luettu 3.9.2019.

Tietoa intersukupuolisuudesta. Intersukupuolisuus. Verkkodokumentti. <<http://intersukupuolisuus.fi/faq/>>. Luettu 5.11.2019.

Tilastokeskus 2013. Sateenkaariperheet tuovat väriä tilastoihin. Verkkodokumentti. <https://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-09-23_001.html?s=0>. Luettu 25.10.2019.

Transsukupuolisuus a. Seta. Verkkodokumentti. <<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/transsukupuolisuus/>>. Luettu 3.4.2019.

Transsukupuolisuus b. Duodecim terveystietokeskus. Verkkodokumentti. <https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01195>. Luettu 15.10.2019.

Trötschkes, Rita 2012. Sotatraumat. Yle 12.11. Verkkodokumentti. Päivitetty 8.11.2016. <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/12/sotatraumat>>. Luettu 14.11.2019.

Tuovinen, Liisa – Stålström, Olli – Nissinen, Jussi – Hentilä, Jorma 2012. Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Helsinki: University Press Oy Yliopistokustannus.

Vilka, Hanna, 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainloma sekä hoitovapaa 30/1985. Annettu Helsingissä
11.1.1985.

Teemapäivän aikataulu**24.10.2019 klo 8-16 (vapaaehtoiset paikalla 8:30-14 omien aikataulujen mukaan)**

Klo 8-9 Tilan valmistelua, esitteet, ojenteet, palautepiste sekä tarjottavat esiin. Vapaaehtoisten informointi päivän mahdollisesta sisällöstä. Terveystoimittaja opiskelijoiden auttaminen pajatoiminnan järjestämisessä

Klo 9-11.30 Pajatoimintaa yhdessä terveystoimittajaopiskelijoiden kanssa sekä vapaata keskustelua ja teosten lainaamista

Klo 11-12.30 Ruokatauko porrastetusti (koulu maksaa ruuan järjestäjille ja vapaaehtoisille)

Klo 12.30-14 Pajatoimintaa yhdessä terveystoimittajaopiskelijoiden kanssa sekä vapaata keskustelua ja teosten lainaamista

Klo 14-15 Päivän purku yhdessä vapaaehtoisten kanssa, mitä tunteita heräsi? Jäikö joku asia askarruttamaan? Mahdollinen palaute vapaaehtoisilta järjestäjille päin, yhteysthenkilöt jatkoa ajatellen. Vapaaehtoisten kiittäminen ja muistaminen.

Klo 15-16 Tavaroiden purku, tilan siivous ja yhteenveto yhdessä terveystoimittajaopiskelijoiden kanssa. Alustava työnjako raportin kirjoituksesta.

Saatekirje vapaaehtoisille

Tervehdys!

Kiitos että lähdet vapaaehtoiseksi ja mukaan edistämään nuorten seksuaaliterveyttä!
Teemapäivä on osa opinnäytetyötämme, osana isompaa THL:N rahoittamaa Niko 97 -hanketta.
Työmme tavoitteena on edistää syrjäytymisuhan alla olevien nuorten miesten seksuaaliterveyttä ja
ystävyyssuhteita. Päivään osallistuminen on vapaaehtoista, emmekä valitettavasti voi maksaa siitä mitään
korvausta.

Järjestämme Stadin ammattiopiston opiskelijakahvien yhteyteen seksuaaliterveyspajan "Huhuja & tunteita".
Tarkoituksena on koota Elävä kirjasto, jossa ammattikoulun opiskelijoiden on mahdollista kohdata teitä
seksuaalivähemmistön edustajia tasavertaisina ihmisinä. Odotamme opiskelijoilta avointa ja kunnioittavaa
kohtaamista.

Teiltä toivomme rohkeutta toimia kohdattavina ja kertoa opiskelijoille itsestänne, ja vastata mahdollisiin kysymyksiin.
Tulemme jakamaan saman tapahtuman yhteydessä oikeaa ja ajankohtaista tietoa mieheyden moninaisuudesta.
Työskentelemme siis yhdessä koko tapahtuman ajan teidän kanssanne.

missä **Sturenkatu 18A**
milloin **24.10.2019 klo 8.30-14**

Olethan rohkeasti yhteydessä, annamme mielellämme lisätietoja!

Etukäteen kiittäen,
Saara 044-5305332 & Rosanna 040-4139434
kättilöopiskelijat Metropolista

Mainos

TUNTEITA JA HUHUJA - KAHVIT

24.10.2019 klo 9-14
A-talon kirjastossa

Terveystenhoitaja- ja kättilöopiskelijat
järjestävät:

Haasta ennakkoluulosi ja päivitä tietosi!
Tunnebingo - parhaille palkintoja!
Jaossa kortsuja ja karkkia!

Ojenne

VAESTOLIITTO.FI
TRANSTUKIPISTE.FI
HIVPOINT.FI
SETA.FI

Metropolia
University of Applied Sciences

kaalimato.com

RUOHONJUURI

KUMIUKKO.fi

Kätilöopiskelijat
SAARA &
ROSANNA

Ojenne

MIEHEYDEN MONINAISUUS

SUKUPUOLI

Ei rajaudu vain naiseen ja mieheen, voi olla myös henkilön oma kokemus identiteetistä. Joillekin sukupuoli-identiteetti voi olla sukupuoli-identiteetti.

ESIMERKKEJÄ

INTERSUKUPUOLINEN= Kehon piirteet eivät ole yksiselitteisesti nais- tai miessukupuoliset.

TRANSSUKUPUOLINEN= Eivät määritä itseään vain syntymässä määritetyn sukupuolen mukaan, voi anatomisista ominaisuuksistaan huolimatta kokea olevansa vastakkaista sukupuolta.

SEKSUAALINEN SUUNTAUTUMINEN

Ominaisuus joka kertoo kenestä on kiinnostunut ja siten ohjaa henkilön toimintaa. Voi muuttua elämän aikana.

ESIMERKKEJÄ

HOMOSEKSUAALI= Kokee ensisijaisesti vetovoimaa omaa sukupuolta olevaa henkilöä kohtaan.

ASEKSUAALI= Kiinnostus seksuaalisuutta kohtaan puuttuu osittain tai kokonaan. Seksuaalinen suuntaus, jota ei tule sekoittaa selibaattiin.

PANSEKSUAALI= Voi olla tunteita kaikkia sukupuolia kohtaan, huomioi myös erilaiset sateenkaari henkilöt.

Sponsorit

kaalimato.com

KUMIUKKO.fi

RUOHONJUURI